

Μορφές ενδοοικογενειακής βίας

Η ενδοοικογενειακή βία περιλαμβάνει ένα επαναλαμβανόμενο μοτίβο παραβιαστικών συμπεριφορών που ασκεί ο δράστης.

Η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί μια από τις πιο διαδεδομένες μορφές έμφυλης βίας, παγκοσμίως. Σύμφωνα με το [Συμβούλιο της Ευρώπης](#) μία στις τέσσερις Ευρωπαϊκές βιώνει ή θα βιώσει ενδοοικογενειακή βία κάποια στιγμή στη ζωή της, ενώ κάθε χρόνο 6% έως 10% των γυναικών υφίστανται ενδοοικογενειακή βία. Μπορεί να συμβεί σε όλες, στο γάμο, τη σχέση, τη συμβίωση, από τον νυν, πρώην ή τέως σύζυγο/σύντροφο.

Επαναλαμβανόμενο μοτίβο

Η ενδοοικογενειακή βία περιλαμβάνει ένα επαναλαμβανόμενο μοτίβο παραβιαστικών συμπεριφορών που ασκεί ο δράστης, με στόχο να διατηρήσει την εξουσία και τον (κοινωνικό) έλεγχο πάνω στο θύμα του, είτε είναι γυναίκα ή παιδί.

Με τις συνεχείς λεκτικές και σωματικές τιμωρίες, τις απειλές, τον εξαναγκασμό, ο κακοποιητής έχει ως σκοπό να εκφοβίσει, να τρομάξει, να ταπεινώσει το θύμα, να του «σπάει» το ηθικό και να το κάνει να νιώσει ανίκανο να προβάλλει αντίσταση, να δει καθαρά την κατάσταση.

Πέρα από τη [σωματική κακοποίηση](#) (χαστούκια, σπρώξιμο, τράβηγμα από τα μαλλιά, κ.ά.) που απειλεί τη σωματική ακεραιότητα του θύματος, η ενδοοικογενειακή βία παίρνει διάφορες μορφές: λεκτική, ψυχολογική, σωματική, σεξουαλική κακοποίηση και οικονομική βία – που δεν αφήνουν ορατά σημάδια αλλά τραυματίζουν εξίσου.

Ψυχολογική βία

Πρόκειται για συστηματική, επίπονη και διαβρωτική διαδικασία που οδηγεί την επιζώσα σε διανοητική και συναισθηματική οδύνη ή βλάβη. Ως ψυχολογική και συναισθηματική κακοποίηση αναφέρεται ένα σύνολο ενεργειών: πρώτον ο εκφοβισμός και οι απειλές για σωματική ή σεξουαλική βία. Συχνότατα ο θύτης απειλεί ότι θα βλάψει το θύμα ή την οικογένειά του, ότι θα πάρει την κηδεμονία των παιδιών ή ότι θα αυτοκτονήσει.

Δεύτερον, η συστηματική ταπείνωση και διαρκής κριτική, η δημιουργία ενοχών στη σύντροφο, και ο αδιάκοπος έλεγχος της προσωπικής της ζωής. Τρίτον, η προσπάθεια απομόνωσης του θύματος, από τον οικογενειακό/φιλικό/συγγενικό περίγυρο.

Τα παραπάνω στοχεύουν στη μείωση της αυτοπεποίθησης, την υπονόμηση της αυτοεκτίμησης του θύματος, σε σημείο που το ίδιο να αμφιβάλλει για την ψυχική του διαύγεια και να πιστεύει ότι είναι υπεύθυνο και ένοχο για την κακοποίηση που δέχεται.

Λεκτική βία

Η λεκτική βία είναι άμεσα συνδεδεμένη με την ψυχολογική κακοποίηση. Εμπεριέχει ένα ευρύ φάσμα συμπεριφορών που ξεκινούν από φωνές, απειλές και εξυβρίσεις και φτάνουν ως το λεκτικό εξευτελισμό και την τρομοκράτηση.

Στόχος της λεκτικής κακοποίησης είναι η χειραγώγηση διαμέσου του φόβου και ο έλεγχος πάνω στη ζωή του ατόμου. Οι προσβολές, οι κατηγορίες, οι μομφές, η δυσφήμιση, η επίρριψη ευθυνών για την κακοποιητική συμπεριφορά στο θύμα, οι συνεχείς επικρίσεις, η λεκτική υποβάθμιση και υπονόμευση της αυτοπεποίθησης, αποτελούν μερικά μόνο πρόσωπα αυτού του πολύπλοκου φαινομένου.

Αν και είναι η πιο συνηθισμένη μορφή ενδοοικογενειακής βίας, είναι αρκετά κανονικοποιημένη είτε γιατί δεν υπάρχουν ορατές αποδείξεις ή γιατί ο θύτης μπορεί να παραπλανά, διατηρώντας άψογη συμπεριφορά στο δημόσιο χώρο.

Οικονομική βία

Η οικονομική βία είναι η στέρηση πόρων, ευκαιριών, αγαθών και υπηρεσιών. Συνήθως, η οικονομική βία εντός της σχέσης αποσκοπεί στον έλεγχο της συντρόφου προκειμένου να αισθανθεί ανίσχυρη και αδύναμη να εγκαταλείψει τον κακοποιητικό δεσμό.

Η οικονομική βία ασκείται με πολλούς τρόπους: Πρώτον, τη στέρηση του δικαιώματος για οικονομική αυτονομία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η απαγόρευση ή παρεμπόδιση του δικαιώματος στην εργασία.

Δεύτερον, τον έλεγχο των περιουσιακών στοιχείων και του εισοδήματος του θύματος. Ο θύτης μπορεί να αποσπά τον μισθό της συντρόφου του ή να αρνείται την κατά βούληση αξιοποίησή του, να την αποκλείει από χρηματοπιστωτικούς πόρους (π.χ. παρακράτηση τραπεζικής κάρτας), να την εξαναγκάζει να πάρει δάνειο στο όνομά της, να μην της επιτρέπει την πρόσβαση στο οικογενειακό εισόδημα ή να αποφασίζει για κοινούς πόρους χωρίς την ενημέρωσή της.

Τέλος περιλαμβάνει την αποστέρηση του θύματος από αναγκαία εισοδήματα για την κάλυψη των βασικών του αναγκών.

Σεξουαλική βία

Αφορά οποιαδήποτε σεξουαλική πράξη, αλλά και απόπειρα τέτοιας πράξης, χωρίς την εκούσια και ελεύθερη συναίνεση του θύματος. Κατά την άσκησή της, συχνά (αλλά όχι πάντα) χρησιμοποιείται σωματική βία, εξαναγκασμός, αλλά και απειλές βίας.

Μαθαίνοντας να κατηγορείς εσένα

Η ενδοοικογενειακή βία έχει σημαντικότερες επιπτώσεις στην ψυχική τους υγεία των γυναικών (άγχος, κατάθλιψη, σκέψεις αυτοκτονίας, μετατραυματικό στρες, ψυχοσωματικά συμπτώματα κ.ά.). Το συναισθηματικό προφίλ που αναπτύσσουν (χαμηλή αυτοεκτίμηση, αισθήματα αναξιότητας, αίσθηση ότι δεν αξίζει να αγαπηθούν), σε συνδυασμό με τις εναλλασσόμενες αντιδράσεις του κακοποιητή, τις εγκλωβίζει στο [«κύκλο της βίας»](#).

Μάλιστα, σταδιακά, η επιζώσα χρόνιας ενδοοικογενειακής βίας βλέπει τον εαυτό της με το βλέμμα του δράστη. «Μαθαίνει» να κατηγορεί τον εαυτό της. Ο κακοποιητής, αργά και μεθοδικά, της «εμφυτεύει» την ιδέα ότι είναι συνυπεύθυνη, ώστε να παραιτηθεί από κάθε σενάριο διαφυγής.

Πολλές φορές, οι κακοποιημένες γυναίκες χρησιμοποιούν ακόμη και τα λόγια ή τα επιχειρήματα των ίδιων των δραστών: «Είμαι σαν τη μάνα μου, όπως και εκείνη τσάντιζε τον πατέρα μου και τις έτρωγε, έτσι κι εγώ», «Όλα τα κάνω λάθος, κάτι πάει στραβά με εμένα», «Ναι αλλά και εγώ τον προκάλεσα».

Εσωτερικεύοντας μια ευθύνη, που σε καμία περίπτωση δεν τους αναλογεί, οι γυναίκες που κακοποιούνται κυριαρχούνται από αισθήματα ενοχής και ντροπής, τα οποία δημιουργούν σημαντικά εμπόδια στην [αποκάλυψη](#) και καταγγελία της βίας.

Η «μαθημένη αβοηθησία»

Οι επαναλαμβανόμενες οδυνηρές εμπειρίες κακοποίησης και το τραυματικό είδος του δεσμού με το θύτη –που ενδυναμώνεται σε περιόδους μεταξύ των περιστατικών, όταν ο θύτης είναι ήρεμος, στοργικός και απολογητικός– οδηγεί τις επιζώσες σε παραλυσία, αίσθηση ανεπάρκειας και ανικανότητας υποστήριξης του εαυτού.

Σε αυτή την κατάσταση της λεγόμενης «μαθημένης αβοηθησίας», τα θύματα έχουν την εντύπωση ότι δεν ασκούν κανένα έλεγχο στη ζωή τους, οπότε σταδιακά εγκαταλείπουν την ιδέα της ανεξαρτητοποίησης μέσω της φυγής.

Μάλιστα, η φυγή λαμβάνει, τρομακτικές διαστάσεις εξαιτίας του φόβου: Φόβος διαρκής μέσα στη σχέση, για το τι θα συμβεί την επόμενη στιγμή. Φόβος ότι ο δράστης θα κάνει κακό σε εκείνη και τα παιδιά, άμα φύγουν. Φόβος ότι δεν θα γίνει πιστευτή. Φόβος κοινωνικού στιγματισμού.

Τέλος, και η οικονομική βία και εξάρτηση από τον κακοποιητή συνιστά σημαντικό ανασταλτικό παράγοντα. Ειδικά σε περιπτώσεις που γυναίκες δεν εργάζονται, νιώθουν εξαιρετικά αδύναμες να φύγουν, καθώς πιστεύουν ότι δεν θα μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες της καθημερινότητας, κυρίως δε όταν έχουν παιδιά.